

แบบสรุปองค์ความรู้จากการดำเนินการโครงการส่งเสริมการเกษตรปี 2552

องค์ความรู้จากโครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน

แหล่งที่มาขององค์ความรู้ ชื่อ นางพรทิพย์ เพ็ชรบุญมี

ที่อยู่ 31/1 หมู่ที่ 2 ตำบลช้างทุน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

ชื่อผู้รวบรวมองค์ความรู้ ชื่อ นางสาวปราณี จอมอูน

ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมเกษตรปฏิบัติการ

สังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

ไร่นาสวนผสม บนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง

นางพรทิพย์ เพ็ชรบุญมี กำเนิดที่บ้านช้างทุน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ยึดอาชีพเกษตรกรมา 20 ปี เริ่มต้นโดยเข้ามาซื้อที่ดินเป็นของตนเองครั้งแรก จำนวน 4 ไร่ แล้วทำสวนผลไม้ เป็นระยะเวลา 6 ปี ศึกษาหาความรู้ด้านการเกษตร โดยเริ่มต้นที่ปลูกเงาะและทุเรียนก่อน และซื้อเพิ่มเติมอีก 20 ไร่ โดยปลูกมังคุดและเงาะ ประสบผลสำเร็จจากการทำสวน และได้ศึกษาพบแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเปลี่ยนแนวความคิดเป็นการปลูกพืชผสมผสานเพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี โดยปลูกยางพารา ปลูกข้าว ผักสวนครัว และสมุนไพรเพิ่มเติม

ประโยชน์ของการทำไร่นาสวนผสม

การจัดการภายในสวนยึดแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงอาศัยการเกื้อกูลกัน ระหว่างสิ่งมีชีวิตภายในสวน ไม่ว่าจะเป็นพืชกับพืช พืชกับสัตว์ การจัดการด้านโรคและแมลงใช้หลักการทำการเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมี เน้นการใช้สารสกัดชีวภาพในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ใช้เศษซากพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นเมื่อเศษพืชย่อยสลายก็ทำให้ดินไม่ได้ธาตุอาหารไปด้วย ต้นทุนการผลิตลดลง ทำให้เหลือกำไรมากขึ้น แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครัวเรือน มีจ้างแรงงานภายนอกบ้างในช่วงเก็บผลผลิต มีการใช้ภูมิปัญญาผสมผสานจากการไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ นำมาผสมรวมกันเป็นอาหารเสริมผสมน้ำให้ไก่ หมู เป็ด กินทำให้มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การทำไร่นาสวนผสม

ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ที่ดิน

-ดินมีความอุดมสมบูรณ์ หรืออย่างน้อยจะต้องมีความเหมาะสมกับชนิดพืชที่เกษตรกรเลือกปลูก และใกล้แหล่งน้ำ

-มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง เพราะจำเป็นจะต้องปรับปรุงพื้นที่ให้

เหมาะสม เช่น ปรับเปลี่ยนที่นามาเป็นที่สวน เพื่อปลูกไม้ผล ขร่องหรือขุดดินทำบ่อปลา ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควรกว่าจะเก็บผลผลิตได้ จึงควรมีที่ดินเป็นของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกเรียกที่ดินคืนจากเจ้าของที่แท้จริง

-ที่ตั้ง ควรอยู่ใกล้บ้านพักอาศัย เพื่อจะได้ดูแลอย่างใกล้ชิด และเผื่อไม่ให้มีคนมาขโมยผลผลิตจากสวน

2.แรงงาน ควรมีแรงงานในครอบครัวมากพอที่จะช่วยดูแล ทำไร่นาสวนผสม ในกรณีที่เกษตรกรมีเงินทุนน้อย

3.ทุนประกอบการ ระยะเริ่มแรกต้องใช้เงินทุนมาก เพื่อการปรับที่ดินและเพื่อการซื้อ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ จำเป็นต้องหาแหล่งเงินกู้สนับสนุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ

4.การจัดการ การทำไร่นาสวนผสมต้องมีการจัดการที่ดี สามารถออกแบบวางแผนสวนที่ถูกต้องและตัดสินใจเลือกว่าควรปลูกพืชอะไร เลี้ยงสัตว์อะไรในไร่นาสวนผสมของตน โดยกิจกรรมที่ต้องไม่เป็นศัตรูซึ่งกันและกัน และต้องรู้ว่าเมื่อดำเนินกิจกรรมไปแล้วจะขายได้อย่างไร

นางพรทิพย์ มีการจัดการฟาร์มแบบผสมผสาน ซึ่งจะแบ่งพื้นที่เป็น 3 แปลง ดังนี้

แปลงที่ 1 เป็นการจัดการฟาร์มแบบผสมผสานในพื้นที่ 4 ไร่ ซึ่งจะแบ่งพื้นที่บริเวณบ้าน 0.5 ไร่ สวนผลไม้ 4 ไร่ ได้แก่ เงาะ มังคุด มะนาว และสมุนไพรรวมทั้งปลูกผักสวนครัวไว้รับประทานในครัวเรือน มีการขุดสระน้ำ 1.5 ไร่ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและเลี้ยงปลาช่อนในสระเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เลี้ยงแบบธรรมชาติ และให้อาหารสำเร็จรูป เศษอาหารในครัวเรือน และเศษพืชผักในสวน และมีการเลี้ยงไก่ไข่จำนวน 32 ตัว เป็ด 50 ตัว หมู 8 ตัว ปลาช่อน 300 ตัว กบ 300-400 ตัว

แปลงที่ 2 พื้นที่ 15 ไร่ ปลูกยางพารา กำลังจะแซมสับปะรด

แปลงที่ 3 พื้นที่ 5 ไร่ ปลูกยางพารา

การทำนาเป็นนาดำโดยจะทำปีละ 1 ครั้ง จะเป็นการทำนาแบบอินทรีย์ ไม่มีการเผาตอซัง โดยมีการไถกลบตอซังเพื่อเป็นปุ๋ยหมักและเป็นการอนุรักษ์ดินและสิ่งแวดล้อม ใช้ปุ๋ยหมักจาก มูลสัตว์และพืชสดแทนปุ๋ยเคมี และไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยจะเก็บข้าวไว้รับประทานเองในครัวเรือนตลอดทั้งปี

รายได้เกิดจากการหมุนเวียนเก็บเกี่ยวผลผลิตภายในสวน โดยเริ่มในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม จะเก็บผักสวนครัว เดือนเมษายน-มิถุนายน เก็บเงาะ มังคุด เดือนกันยายน-ตุลาคม เก็บผักสวนครัว สำหรับยางพารายังไม่ให้ผลผลิต นอกจากมีรายได้จากการเก็บผลผลิตขายตลอดปีแล้วยังสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการปลูกข้าว และพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาไว้รับประทานเอง มี

การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในการผลิตเพื่อที่จะได้ทราบว่าแต่ละปีมีการลงทุนและผลกำไรที่ได้รับเท่าไรของแต่ละปีดังนี้

นางพรทิพย์ เพ็ชรบุญมี

แปลงถั่วฝักยาว

แปลงนาหว่าน

การเลี้ยงหมูหลุมโดยใช้น้ำชีวภาพ

การเลี้ยงเป็ดเทศในสวนผลไม้หลังบ้าน